

Asia: VN/25123/2024-YM-313

Lausuntopyyntö Suomen ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Lausunnon antaja: Baltic Sea Action Group (Elävä Itämeri säätiö sr)

- Baltic Sea Action Group kiittää mahdollisuudesta lausua ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta. Koska saatavilla on ainoastaan ennallistamissuunnitelman tiivistelmä, josta monilta osin puuttuu konkretia, on suunnitelmaa mahdotonta arvioida syvällisesti. Lausunnon ajankohta keskellä lomakautta aiheutti sen, että BSAG kommentoi vain osaa aihepiireistä, koska aikaa aineistoihin perehtymiselle ja lausunnon antamiselle oli tästä johtuen rajallisesti.
- Ennallistamissuunnitelmaluonnoksessa korostetaan ennallistamisen yhteensovittamista ruokaturvan, huoltovarmuuden, taloudellisten vaikutusten ja yritysten kilpailukyvyn kanssa. Yhteensovittaminen ei saa tarkoittaa sitä, että ennallistamistavoitteet vesitetään. Huoltovarmuus, taloudellinen hyvinvointi ja yritysten kilpailukyky ovat riippuvaisia elinvoimaisesta luonnosta ja toimivista ekosysteemipalveluista.
- Johdantotekstissä mainitut vapaaehtoiset toimet ovat tutkimusten valossa riittämättömiä. Uusien tavoitteiden saavuttamiseksi on syytä tarkastella uusia keinoja sekä sitä, miten olemassa olevia keinoja voidaan kehittää.
- On välttämätöntä perata ja päivittää olemassa olevaa lainsäädäntöä turvaamaan ennallistamissuunnitelman kohteena olevat luontoarvot sekä estää uusien ennallistettavien kohteiden jatkuvaa syntymistä. Vesilaki, metsälaki ja luonnonsuojelulaki kaipaavat pikaista päivitystä jäljellä olevien arvokkaiden vesi-, suo- ja metsätyyppikohteiden säilyttämiseksi. Esimerkiksi Suomen arvokkaimmat suoluontotyytit on kartoitettu ja rajattu Soidensuojelun täydennysohjelmaehdotusvaiheessa, mutta nykylainsäädäntö mahdollistaa niidenkin uudisojitukset. Valtion varojen käytön kannalta lähtökohtana on oltava jäljellä olevien elinympäristöjen säilymiseen panostaminen.
- BSAG huomauttaa, että meri- ja vesiekosysteemit jäävät suunnitelmassa erityisen vähälle huomiolle. Ennallistamistoimista tulee pyrkiä muodostamaan kokonaisuus, joka huomioi vesi- ja

maaekosysteemien välisiä yhteyksiä ja pitää sisällään sekä valuma-alueet että valunnan kohteena olevan meriluonnon.

- Metsäluontotyyppien osalta työ on jäänyt kesken eikä luonnoksessa ilmoiteta lainkaan metsäluontotyyppien pinta-aloja, vaikka metsäluontotyypit ovat Suomessa suuren uhan alla. Tavoitteet tulisi julkaista ja niistä tulee järjestää oma lausuntokierroksensa.

**Kommentit luontotyyppien ja lajien tilan parantamisen tavoitteisiin (artiklan 4 tavoitteisiin vastaaminen) /
Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)**

- Ennallistamissuunnitelmaluonnos korostaa vesien- ja merenhoidon suunnitelmien toimeenpanon merkitystä ennallistamistavoitteiden saavuttamisessa. Kyseiset suunnitelmat eivät kuitenkaan sisällä juuri lainkaan vaikuttavia toimenpiteitä, joilla luontotyyppien ennallistuminen voitaisiin saavuttaa. Sisävesi-, rannikko- ja meriluontotyyppien ennallistamistarpeiden kuittaminen vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanolla on täysin riittämätöntä, vaikka toteutusta tehostettaisiin. Koko suunnittelujärjestelmä tulisi uudistaa palvelemaan paremmin myös ennallistamissuunnitelmaa.
- Vesien- ja merenhoidon suunnittelun ohjauskeinoin tarvitaan tehokasta lainsäädäntöä elinympäristöjen turvaamiseksi. Tällaisia olisivat esimerkiksi vesilain uudistaminen ojitusten osalta sekä lakisääteiset suojavyöhykkeet.
- Pienimmät vesistöt ja pienvedet eivät ole käytännössä lainkaan tarkasteltavana vesienhoidon suunnittelussa, vaikka niiden ennallistamispaine ja ulkoisen toiminnan riskit ovat kaikkein suurimmat. Vesilain muutos on välttämätön esimerkiksi turvaamaan karut ja kirkasvetiset lammet ja jotta luonnostaan humuspitoiset vesistöt eivät tummuisi nykyisestä.
- Luvussa kolme mainitaan yhteensä 23 pinta-alan palauttamista tarvitsevaa luontotyyppiä. Metsäluontotyyppiä ei ole sisällytetty ennallistamissuunnitelmaan lainkaan, vaikka metsäluonto on Suomessa erittäin merkittävä ennallistamisasetuksen kannalta. Suomen tulee ensisijaisesti pyrkiä löytämään keinot ennallistamisen mahdollistamiseen metsäluonnon osalta eikä neuvottelemaan EU:n kanssa joustoista.
- Ennallistamisasetuksen artikla 9 velvoittaa jäsenmaat kartoittamaan pintavesien kytkeytyneisyyden keinotekoiset esteet ja tekemään suunnitelman sellaisten vanhentuneiden esteiden poistamiseksi, joita ei enää tarvita uusiutuvan energian tuotantoon, sisävesiliikenteeseen, vesihuoltoon, tulvasuojeluun tai muuhun käyttöön. Pelkkä esteiden poisto ei Suomessa riitä elinympäristöjen ennallistamiseen koska valuma-alueiden vesitaloutta on täällä ylikuivatettu. Tarvitaan toimia, joilla vesitalous korjataan. Vesilain lisäksi esimerkiksi METKA tukijärjestelmä tulee uudistaa tukemaan valuma-alueiden terveempää vesitaloutta jo latvoilla.
- Neljän yleisimmän suoluontotyyppin (aapasuot, boreaaliset keidassuot, puustoiset suot sekä vaihettumis- ja rantasuot) osalta Suomi esittää v. 2050 ennallistamistavoitteeksi vain noin 30 prosenttia ennallistamisasetuksen mukaisen 90 prosentin sijaan. Suomessa tulisi pystyä turvaamaan riittävällä tavalla myös ne suoluontotyypit, jotka ovat yleisimpiä. Ennallistamistavoitteena 30 prosenttia tuskin on tähän riittävä, erityisesti jos uudisojituksia ei kielletä ja jos vesilakia ei muuteta tukemaan soiden vesitaloutta. Ilmastomuutos uhkaa myös Suomen yleisimpiä suoluontotyyppiä.
- Taulukossa 1 esitetään ennallistamisen tavoitepinta-alat luontotyypeittäin. Niittyjen ja muiden laidunalueiden ennallistamisen tavoitepinta-ala on vuoteen 2030 mennessä 7,7 km² ja vuoteen 2050 mennessä 17,4 km². Nämä tavoitepinta-alat ovat riittämättömät verrattuna tavoiteltuun kokonaispinta-alaan (597 km²). Perinnemaisemien hoitotyöryhmän asettama tavoite saada 60 000

hehtaaria perinnemaisemia hoidon piiriin tulisi saavuttaa mahdollisimman pian. Toivomme luonnoksen taulukkoon 1 selkeytystä ja tarkennuksia varsinkin niittyjen ja muiden laidunalueiden osalta, koska taustatietoja tai lähteitä ei ole esitetty eikä taulukon sisältöä ole avattu ennallistamissuunnitelman tekstissä.

Kommentit meriekosysteemien ennallistamistavoitteisiin (artiklan 5 tavoitteisiin vastaaminen) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luvut 2-3)

-

Kaupunkiekosysteemialueiden rajauksiin liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

-

Kommentit jokien ennallistamistavoitteisiin (artiklan 9 tavoitteisiin vastaaminen) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

-

Kommentit pölyttäjäkantojen ennallistamistavoitteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

- Ennallistamissuunnitelmassa esitetyt pölyttäjäkantojen ennallistamistavoitteet (art. 10 ja 11) ovat kannatettavat ja linjassa Kansallisen pölyttäjästrategian ja toimenpidesuunnitelman kanssa.

Maatalousindikaattoreiden valintaan ja turvemaan määritelmään liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

- Ennallistamissuunnitelmassa esitetyt maatalousympäristön monimuotoisuutta kuvaavat indikaattorit ovat kokonaisuutena perusteltuja. Indikaattorivalikoimaan tulisi sisällyttää myös orgaanisen hiilen määrä kivennäismailla sijaitsevassa viljelysmaassa. Suomi esittää tämän indikaattorin jättämistä pois sillä perusteella, että koko maan tasolla kasvavan hiilitaseen saavuttaminen ei olisi mahdollista, koska Suomen pellot ovat vielä nuoria ja koska ilmastonmuutos vaikeuttaa maaperän hiilen lisäämistä. Tutkimusten mukaan maaperän hiilivarastojen kehitykseen voidaan kuitenkin vaikuttaa merkittävästi viljelymenetelmillä. Erityisesti maan kasvukunnon parantaminen ja uudistavan maatalous tarjoavat keinoja lisätä maaperän hiilen määrää ja parantaa samalla pellon rakennetta, vedenpidätyskykyä ja ravinteiden hyödyntämistä. Orgaanisen hiilen määrä kivennäismaassa on tärkeä peltomaan kasvukunnon indikaattori. Maaperän hiilen väheneminen on saatava pysähtymään, jotta Suomessa voidaan tuottaa ruokaa myös tulevana vuosikymmeninä ilmastonmuutoksen edetessä.
- Turvepeltojen osalta suunnitelman tiivistelmässä todetaan, ettei aktiivisessa ruoantuotannossa olevia turvepeltoja lähtökohtaisesti vetetä ja että vettäminen perustuu viljelijän vapaaehtoiseen päätökseen. Tiivistelmässä ei kuitenkaan määritellä tarkemmin, mitkä pellot ovat aktiivista ruoantuotantoaluetta. Tätä tulisi tarkentaa. Heikkotuottoiset pellot, joilta ei korjata satoa tai joilta saadaan vain vähän satoa, ei tulisi määritellä ruoantuotannon kannalta tärkeiksi. Tällaisten peltojen tulisi olla vettämisestä piirissä, jos ne muuten siihen soveltuvat.

Metsäindikaattoreiden valintaan liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

-

Kommentit heikentämättömyysvelvoitteen kansallisen toimeenpanon ja joustavaan soveltamiseen. Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto luku 6. Heikentämättömyysvelvoitteen kansallista toimeenpanoa valmistellaan erillisessä lakihankkeessa (<https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM022:00/2025>), josta järjestetään oma erillinen lausuntokierros valmistelun edetessä.

-

Kommentit toimenpideluonnoksista

Kommentit erityisesti luontotyyppi ja lajitavoitteita (artikla 4) sekä jokien vapauttamista (artikla 9) tukeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

- Ennallistamistoimista tulee pyrkiä muodostamaan kokonaisuus, joka pitää sisällään sekä valuma-alueet että valunnan kohteena olevan vesi- ja meriluonnon. Rannikon valuma-aluekunnostuksissa tulisi priorisoida kohteita, joilta valumat kohdistuvat erityisesti merensuojelualueelle tai meriluonnoltaan erityisen monimuotoiselle, mutta vielä suojelemattomalle alueelle. Kohdentamisessa tulisi hyödyntää VELMU-dataa ja mallinnuksia vedenalaisten lajien, elinympäristöjen ja monimuotoisuuden keskittymien sijainneista.
- Nyt suunnitelmassa mainitaan yksityisomisteisten metsien suojeleminen METSO-ohjelman kautta. Toimia tarvitaan myös yksityisomisteisille merialueille, joten ennallistamissuunnitelmassa olisi syytä sitoutua toimivan ohjelman luomiseen yksityisten merialueiden suojeluun.

Toimenpide 1. Helmi-elinympäristöohjelman laajentaminen ja tehostaminen

- Helmi-ohjelman toteutusta tulisi tehostaa käyttämällä varat kustannustehokkaimpiin ja merkittävimpiin kohteisiin sekä esim. kilpailutuksen poistamisella pienissä hankkeissa, jolloin kokonaiskustannukset eivät nouse liian suuriksi.

Toimenpide 2. METSO-ohjelma

- Metso-ohjelma on tarpeellinen muttei riittävä keino luontoarvoiltaan tärkeiden ja metsäkohteiden ja vanhojen metsien suojeluun. Metson valintaperusteet eivät vaadi merkittävää muutosta mutta rahoituksen alhaisen tason vuoksi merkittävä osa maanomistajien tarjoamista soveltuvista kohteista ei pääse ohjelmaan. METSO-ohjelman rahoitustasoa tulisi merkittävästi nostaa ja sen rahoituslähteitä laajentaa siten, että suojelun tavoitteet edes jollakin tasolla pitkällä aikavälillä täyttyisivät. Myös ympäristötukiehtojen ja rahoituksen vaihtelevuus tulisi saada loppumaan. BSAG on ehdottanut suojelun rahoituksen kasvattamiseksi suojelurahastoa.

Toimenpide 3. Soiden tilan parantamisen kokonaissuunnitelma

Suunnitelmalla tavoitellaan vähintään 700 000 hehtaaria (7000 km²) soiden ennallistamista ja noin 150 000 ha merkittävimpien kohteiden lisäsuojelua vuoteen 2050 mennessä.

- Soiden ojituksia on tuettu voimakkaasti valtion toimesta, joten nyt myös korjaustoimiin on ryhdyttävä valtion toimesta, jolloin suoluonnon luonnontila voisi alkaa parantua. Myös yksityistä rahaa voitaisiin tässä hyödyntää ekologisena kompensationsa turvemaiden vedenpinnan nostamisessa.

- Tavoitteiden saavuttamiseksi suometsänhoidossa tulisi siirtyä kosteikkometsätalouteen ja ohjata voimakkaammin siihen, ettei uusia ojituksia enää tehdä ja ettei ojituksilla aiheuteta uutta ennallistettavaa. Nyt tästä ollaan vielä Suomessa kaukana, vaikka METKA ei enää suoraan ojitushankkeita tuekaan. Myös metsäalan koulutuksessa tulisi lisätä suometsänhoidon suunnittelua tulisi lisätä.
- Metkan hakumenettely on hanketoteuttajille liian raskas. Hankkeiden kokonaiskustannukset nousevat etenkin pienemmissä hankkeissa nykyisellä hallinnolla liian suuriksi.

Toimenpide 6. Kotieläinten laiduntamisen lisääminen:

- Luonnoksessa jää epäselväksi tarkoitetaanko toimenpiteellä perinnebiotooppien hoitoa laiduntamalla vai ylipäättään kotieläinten laiduntamisen lisäämistä. Ensisijaisesti tulisi varmistaa, että nykyistä suurempi osa perinnebiotoopeista saadaan laidunnuksen piiriin, sillä kyseessä ovat erittäin uhanalaiset luontotyytit. Myös peltolaitumilla voidaan saavuttaa monimuotoisuushyötyjä, mutta toimenpide ja sen kohdennukset jäävät tässä epäselviksi.

Toimenpide 9. Vieraslajitoimenpiteet:

- Toimenpide on hyvä ja kannatettava, mutta painottuu liiaksi selvityksen laatimiseen. Ennallistamissuunnitelmassa tulisi selvityksen lisäksi määritellä konkreettiset tavoitteet vieraslajien torjunnalle. Torjuntaa tulee kohdentaa erityisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaille alueille sekä kohteisiin, joissa vieraslajit uhkaavat ennallistamisen onnistumista. Lisäksi tulee varmistaa torjunnan pitkäjänteisyys, sillä monien vieraslajien hävittäminen edellyttää usean vuoden seurantaa ja jälkitorjuntaa.

Kommentit erityisesti meri- ja vesiekosysteemien (artikla 5) ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Toimenpide 11. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmien toimeenpanon tehostaminen

- Keskeisenä toimenpiteenä metsätaloudessa on vesienhoidon osalta asiakirjassa esitetty "vähennetään metsätalouden hajakuormitusta vähentämällä metsänkasvun kannalta tarpeetonta maanmuokkausta ja ojitusta". Käytännössä vesienhoidolla ei konkreettisesti ohjata lainkaan tarpeetonta maanmuokkausta ja ojitusta eikä prosessin myötä ole kehitetty asian edistämiseksi riittäviä keinoja Suomessa. Jopa uudisojitukset edelleen jatkuvat jouto- ja kitumailla, ojitusmätästyksiä tehdään yleisesti ja nyt myös aurausten määrä on uudelleen kasvussa pohjoisemmilla alueilla. Kunnostusojituksia tehdään jo nyt liian kuivilla turvekankailla. Käytäntöjen muuttaminen vaatii muutoksia ohjaavaan lainsäädäntöön. Lakimuutos on tarpeen myös metsänkasvun varmistamisen osalta. Tiedollinen ohjaus ei riitä. Tarvitaan siis lakimuutoksia, jotka ohjaavat toimintaa huomattavasti nykyistä tehokkaammin kuormituksen syntyä ennaltaehkäisevään suuntaan kokonaisilla valuma-alueilla. Tällainen tarkastelu on koko vesienhoidon suunnittelun historian aikana jäänyt tarkemmin tekemättä hajakuormitussektorilla, joka eniten uhkaa ennallistamisen tarpeessa olevien luontotyyppien säilymistä.
- Vesienhoidon tehostamista koskevassa kohdassa mainitaan, että "Esimerkiksi jatkuvapeitteinen metsänkasvatus turvemilla, ranta alueiden suojavyöhykkeet ja soiden ennallistaminen vähentävät kuormitusta vesistöihin". Suojavyöhykkeet ovat Suomessa kuitenkin vain sertifikaattien varassa ja ne jätetään yleisesti kokonaan toteuttamatta pienillä vesistöillä, pienvesillä ja erityisesti peratuilla puroilla, jotka voivat silti olla esim. kalataloudellisesti merkittäviä. Vesilakiin tulisi tehdä vaatimus suojavyöhykkeistä kaikille vesistöille ja pienvesille.

- Turvemaiden jatkuvapeitteinen kasvatus ei ole yleistynyt edelleenkään edes paikoilla, joille se myös metsänkasvatuksellisesti erittäin hyvin sopisi. Jatkuvan kasvatuksen yleistymiseen pitäisi keksiä tehokkaita ohjauskeinoja kuten METKA tuki siirtymävaiheen ajalle. Osaamista tulisi lisätä, jotta jatkuvaan kasvatuksesta iskostetut virheuskomukset saadaan korjattua.
- Peltomaan rakenteen ja vesitalouden parantaminen, kasvintarpeen mukainen lannoitus sekä ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrätyksen tehostaminen, ovat erittäin kannatettavia toimia. Suunnitelmassa tunnistetaan ansiokkaasti, että nykyiset toimet ja rahoitus eivät riitä ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Peltojen vesitalouteen liittyvä peruskunnostusvaje on suuri, mikä heikentää peltomaan rakennetta. Esimerkiksi yhteisten ojitusinvestointien tuki, jonka avulla voitaisiin parantaa peltojen peruskuivatusta luonnonmukaisen vesirakentamisen menetelmillä, ei nykyisellään ole riittävän houkutteleva. CAP-ohjelman toimenpiteitä tulee kehittää niin, että ne ovat toimijoille tarkoituksenmukaisia ja mahdollistavat nykyistä vaikuttavamman tuen kohdentamisen vesien- ja merenhoidon toimenpiteisiin.
- On selvää, etteivät vesienhoidon tavoitteet nykyiselläänkään toteudu ilman merkittävää lisärahoitusta niin hallintoon, kuin toteutukseenkin. Vesienhoidon nykyiset toimet ja ohjauskeinot eivät kuitenkaan ole lähtökohtaisestikaan riittävän vaikuttavia ennallistamisasetuksen vesiympäristöä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi tulisi tunnistaa, että vesienhoitosuunnitelmien toimet vaikuttavat muihinkin elinympäristöihin kuin vesiin. Suunnittelujärjestelmä ei tällaisen tarkastelun pohdintaa kuitenkaan sisällä.

Toimenpide 12. Ahti -vesien ja meren tilan parantamisen ohjelman laajentaminen ja tehostaminen:

- On erittäin kannatettavaa, että Ahti-ohjelmaa laajennetaan ja käyttöön otetaan tuki rakennekalkille ja maanparannuskuiduille. Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien sekä valuma- aluesuunnitelmien mukaisten toimenpiteiden toteutuksen lisärahoitus ja Saaristomeri-ohjelman kaltaisen intensiivisesti kohdennetun toimintamallin laajentaminen kolmelle muulle rannikkoalueelle ovat erittäin tarpeellisia. Tavoitteiden saavuttamisen kannalta on kuitenkin varmistettava, että näihin toimenpiteisiin osoitettu rahoitus on aidosti riittävä ja mahdollistaisi myös kokonaisvaltaista valuma-aluetason suunnittelua. Samaan aikaan on todettava, että valuma-aluetason suunnittelulla tarkoitamme myös itse maaperään kohdistuvia kokonaisvaltaisia käytäntöjen tarkasteluja, emme vain erilaisten kosteikkojen ja virtavesikunnostusten suunnittelua. Tämä valuma-aluesuunnittelun iso kysymys on Suomessa vielä ratkaisematta.
- On tärkeää, että suunnitelmassa tunnistetaan maalta tulevan kuormituksen rooli meriekosysteemien tilaa heikentävänä tekijänä. Toisaalta suunnitelmasta puuttuu suoraan meriekosysteemeihin kohdistuvien paineiden (esim. ruoppaukset, teollisuus) vähentäminen. Meriluonnon turvaamiseksi esimerkiksi puhtaan siirtymän teollisuushankkeiden negatiivisia vaikutuksia paikalliseen meriluontoon tulee säädellä tiukemmin.
- Merensuojelualueiden lisäämisestä ei kerrota suunnitelmassa muuta kuin "Jatketaan ja laajennetaan Ahti-ohjelmaa vuoteen 2050 saakka tehostaen ennallistamissuunnitelman ja vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteutusta ja parantaen ravinteiden kierrätystä ja hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon suojelua sekä ilmastotavoitteiden toteutumista." Suojelun lisääminen kuitenkin luo pohjan vaikuttavalle ennallistamistyölle ja näiden tulisi kulkea käsi kädessä. Ennallistamistoimenpiteet kannattaa toteuttaa alueilla, jotka ovat suojelun piirissä ja joissa näin ollen ei vesitetä tehtyä ennallistamisia esimerkiksi uusilla ruoppauksilla.

Kommentit kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreää ja latvuspeittoa lisääviin toimenpiteisiin (artikla 8) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

-

Kommentit erityisesti pölyttäjäkantojen ja maatalousekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artiklat 10 ja 11) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Toimenpide 24. Maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat

- Pintapuolisesti arvioiden Toimenpiteen 24. sisältämät toimenpiteet ovat hyviä ja kannatettavia, mutta epäselvien muotoilujen ja puutteellisten perustelun takia syvempää arviota on mahdotonta tehdä. Ennallistamissuunnitelmassa peltosirkun suojelusuunnitelman toimeenpano on arvioitu vaikuttavammaksi toimenpiteeksi. Perustelut tälle arviolle olisi syytä avata tarkemmin ja peltosirkun suojelusuunnitelma tulisi olla julkisesti saatavilla, jotta siihen olisi mahdollista tutustua helposti. Voidaanko yhden lajin suojelusuunnitelman toimeenpanolla saavuttaa riittäviä vaikutuksia suhteessa asetettuun tavoitteeseen, kun seurannan indikaattorina käytetään maatalousympäristön lintuindeksiä?
- Ennallistamissuunnitelmassa viitataan useissa kohdissa taloudellisten kannusteiden luomiseen, mutta niiden sisältöä ei avata tarkemmin. Tulospohjaisia tukimalleja kannattaa pilotoida osana toimenpiteiden toteutusta, sillä ne voivat parantaa kustannustehokkuutta ja kohdentaa rahoitusta vaikuttavimpiin toimenpiteisiin. Erityisen hyvin tällaiset mallit voisivat soveltua luonnon monimuotoisuutta edistäviin toimenpiteisiin, joissa tuen maksaminen voitaisiin sitoa saavutettuihin tuloksiin pelkkien toteutettujen toimien sijaan.

Toimenpide 25. Pölyttäjäkantojen tilan parantaminen

- Toimenpide on kannatettava, mutta kansalliseen pölyttjästrategiaan viittaaminen ei yksin riitä varmistamaan toimenpiteiden vaikuttavaa toimeenpanoa. Pölyttäjäkantojen tilan parantamiseksi tarvitaan konkreettisia, määrällisiä ja aikataulutettuja tavoitteita sekä selkeät vastuut ja seuranta. Erityisesti elinympäristöjen määrän ja laadun lisäämiselle, kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämiselle sekä tienvarsien ja rakennettujen alueiden hoidolle tulisi asettaa konkreettiset tavoitteet ja riittävä rahoitus osoittaa toteutukseen.

Toimenpide 26. Maatalouskäytössä olevia turvemaita koskevat toimenpiteet

- Koska turvepeltojen ilmastovaikutus on merkittävä, ennallistamistavoitteita tulisi edistää ensisijaisesti sellaisilla toimenpiteillä, jotka vähentävät tehokkaasti turvepeltojen kasvihuonekaasupäästöjä. Monihyötyisiä, myös luonnon monimuotoisuutta ja vesiensuojelua edistäviä ratkaisuja tulee suosia, mutta toimenpiteiden valinnassa niiden ilmastovaikutusten tulisi olla keskeinen peruste. Turvepeltojen vettämisessä on otettava huomioon, että vedenpinnan nostaminen yhdellä pellolla voi vaikuttaa myös ympäröivien peltojen kuivatusolosuhteisiin. Siksi toimenpiteitä ei tulisi suunnitella yksittäisten peltolohkojen tasolla, vaan tarkastella laajempia kokonaisuuksia valuma-alueittain. Tästä syystä toimenpiteessä 13 kuvattujen valuma-alueiden suunnittelun periaatteiden hyödyntäminen on tärkeää.
- Myös toimenpiteessä 14 esitetyt keinot, kuten tilusjärjestelyt, valtion maanhankinnan kohdentaminen sekä vaihtomaiden hyödyntäminen, voivat helpottaa ennallistamisen toteuttamista yksityismailla. Kun ratkaisuja tarkastellaan laajemmalla alueella, voidaan löytää kohteita, joissa vettämisestä saadaan merkittäviä ilmasto- tai luontohyötyjä, ja samalla tarjota maanomistajille

vaihtoehtoisia ratkaisuja esimerkiksi tilusjärjestelyjen tai vaihtomaiden avulla. Tämä voi lisätä ennallistamistoimien hyväksyttävyyttä ja toteuttamiskelpoisuutta.

**Kommentit erityisesti metsäekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artikla 12) /
Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)**

Toimenpide 28. Metsän- ja luonnonhoidon suositusten päivittäminen (myös artikla 4)

- Metsänhoidon suosituksilla on heikko vaikuttavuus, koska niitä ei yleisesti noudateta. Lisäksi muutos, jossa suosituksissa on erilaiset painotukset talous-, luonto- ja ilmastopainotteiselle metsänomistajille johti siihen, että suositukset talouskäyttöä painottaville eivät ole ekologisesti kestäviä. Tarvitaan säädöksiä ja todellista lainsäädäntöä ja muita ratkaisuja.

Toimenpide 33. Vesilain muutostarpeet (artiklat 4 ja 5, vaikutus suo- ja vesiluontotyytit, vesien tila)

- Ojitusten osalta BSAG on laatinut oman politiikkasuosituksen vesilain muutostarpeista ojitusten järjestyttämiseksi. Vesilaki tulee muuttaa siten, ettei Suomessa synny enää sen lyhyiden pykälien vuoksi jatkuvasti uutta ennallistettavaa eivätkä tarpeettomat ojitukset aiheuta merkittäviä vesistövaikutuksia. Kyse on myös mökkiläisten ja vesialueiden omistajien omaisuudensuojasta, joka ei tällä hetkellä vaikuta vesilain tulkintaan viranomaisessa.
- Vesilakiin tulee myös kirjata vaatimukset vesien suojavyöhykeleveyksille. Tällä hetkellä tilanne on niiden osalta täysin kestämaton ja hyvin usein suojavyöhykkeet jäävät kokonaan toteutumatta.
- Vesilakia tulee muuttaa myös voimalaitosten osalta siten, että kalatievelvoite tulee voimaan kaikille vesivoimatuottajille ja kalateiden tulee olla oikeasti toimivia. Velvoitteissa tavoitteena tulee olla elinvoimaisen (ei istutusten varassa olevan) kannan muodostaminen ja turvaaminen. Prosessia velvoitteiden toimeenpanoon tulee huomattavasti sujuvoittaa nykyisestä työläästä ja hitaasta prosessista, jota toiminnanharjoittaja voi tarpeettomasti pidentää.

Toimenpide 35

- Metka-tukia tulisi tarkastella tässä taloudellisessa tilanteessa erittäin kriittisesti ja poistaa valikoimasta tuet, jotka toteutetaan luonnon monimuotoisuutta vähentävällä tavalla ja jotka ovat maanomistajille muutenkin kannattavia.
- METKAan tulisi tulla uusia tukimuotoja siihen, että maanomistaja saisi kannusteen parantaa latvavaluma-alueiden vesitaloutta, joka on alueen pienvesien ja soiden ennallistumisen edellytys.

**Kommentit tietopuutteiden ja seurantavelvoitteiden täyttämiseksi ehdotettuihin toimenpiteisiin
/ Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)**

- Toimenpiteessä 41, joka koskee suojelualueiden seuranta, on mainittu vain maaluontotyyppisiin liittyvä seuranta. Merensuojelualueiden luontotyyppejä tulisi myös seurata, varsinkin kun merensuojelun seuranta on jo nykyisellään heikkoa. Meriluontotyyppien seuranta yleisesti mainitaan suunnitelmassa myöhemmin. Olisi kuitenkin tärkeää kohdistaa seuranta erityisesti myös merensuojelualueille. VELMU-ohjelman rahoituksen turvaaminen toimenpiteessä 42 on hyvä asia.

**Kommentit suunnitelman kustannuksiin ja rahoitus pohjaa koskeviin toimenpiteisiin / Materiaali:
ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 5)**

- Toimenpiteessä 47, joka koskee ekologista kompensatiota ja luonnonarvomarkkinoita tulisi suunnitella myös yksityisen merensuojelun sovittamista mukaan luonnonarvomarkkinoihin.
- Ennallistamissuunnitelmassa tunnistetaan ansiokkaasti, että nykyinen rahoitus ei riitä tavoitteiden saavuttamiseen. Sen sijaan epäselväksi jää, millä keinoin rahoitusvaje on tarkoitus kattaa. Suunnitelmaa vahvistaisi tarkempi arvio siitä, mistä puuttuva rahoitus on tarkoitus saada.
- Vaikka ekologinen kompensatio ja luonnonarvomarkkinat mainitaan mahdollisina uusina rahoituslähteinä, niiden arvioidaan vapaaehtoisuuteen perustuvina tuottavan melko rajallisen rahoituspanoksen. Ekologisen kompensatian asettaminen pakollisena lainsäädäntöön mahdollistaisi alueiden pysyvä suojelu ja korvaamaisi METSO- ja HELMI-ohjelmien rahoituksen puutteita. Ekologinen kompensatio toteuttaa aiheuttaja maksaa periaatetta ja on reilu kaikkien kannalta.
- BSAG on esittänyt myös metsänsuojelurahastoa yhtenä ratkaisuna metsätalouden erityisalueiden suojeluun. Rahasto saisi varansa puuta käyttävältä teollisuudelta ja pysyvää metsäkatoa aiheuttavilta toiminnoilta.

Suomessa tukia kohdennetaan edelleen ympäristölle haitallisiin toimintoihin (toimenpiteet, joista aiheutuu selkeää ympäristöhaittaa ja jotka eivät olisi ilman tukia kannattavia) ja nykyisessä tilanteessa tulisi erittäin kriittisesti arvioida ja kondentaa tuet tehokkaasti ja tulosperusteisesti toimenpiteisiin, jotka eivät ole kannattavia ja joiden vaikuttavuus on suurin. Myös ennallistamisessa rahoitusta tulee kohdentaa kustannustehokkaasti.

- Luonnonhoidon ja ennallistamisen toimenpiteitä ei ole mahdollista toteuttaa Metsätalouden tukijärjestelmä (METKA, luonnonhoidon tuet) tukijärjestelmän kautta ennallistamissuunnitelman edellyttämässä laajuudessa. METKA luonnonhoidon tuki ei nykyisellään mahdollista monimuotoisuudeltaan arvokkaimpien kohteiden ennallistamista ja hoitoa. Tuen hakemista haittaa tukijärjestelmän monimutkaisuus; tukiehdot ovat metsänomistajille epäedullisia eikä tukea koeta houkuttelevaksi vaihtoehdoksi. Metsäammattilaisten näkökulmasta luonnonhoidon tuet eivät ole kannattavaa liiketoimintaa ja hakuprosessi on raskas.
- Nykyiset rahoituskanavat soveltuvat heikosti kokonaisvaltaiseen valuma-alueen suunnitteluun. Hanketoteutuksen mittareina voi olla esimerkiksi toteutettujen vesiensuojelurakenteiden määrä, kun vaikuttavuus syntyisi rakenteiden yläpuolisilla pelto- ja metsäalueilla ja niiden hoidon tarkemmalla suunnittelulla. Tarvitaan joustavampia toimialat yhdistäviä tukimuotoja, jolloin valuma-alueella voitaisiin huomioida esimerkiksi maa- ja metsätalouden aiheuttamat vesistövaikutukset. Esimerkiksi METKA-vesiensuojeluhankkeessa voidaan vähentää ainoastaan metsätalouden kunnostusojitusten aiheuttamaa vesistökuormitusta. Tällöin valuma-alueella muut vesistökuormitusta aiheuttavat kuormitustekijät (esim. Maatalous tai turvetuotanto) jäävät suunnittelun ja toimenpiteiden ulkopuolelle.

Antman Anne-Marie
Baltic Sea Action Group - Pieta Jarva BSAG, Baltic Sea Action Group